

ANNO DOMINI MCXIX

GELASIIUS II *Giovanni*

PONTIFEX ROMANUS *Gaetano / Valeriano*

VITA GELASII II *Cajetanus*

AUCTORE

PANDULPHO ALETRINO FAMILIARI

(BOLLAND. in Conatu chronico historico ad Propilæum Maii, p. 328)

MONITUM

1. Pontificatum Gelasii II Ordericus Vitalis in Historia eccles. sic describit initio libri x : Anno ab Incarnatione Domini 1118, indictione xi, defuncto Paschale papa, Joannes Cajetanus, Romanorum pont. pæum antiquus cancellarius et mugister, in Gelasium papam electus est ; et, contradicente imperatore, a Romano cæro canonice consecratus. Et infra : Gelasius papa eruditione litterarum apprime instructus fuit, et longa exercitatione (utpote qui præsulum apocrisarius fere 40 annis enituerat) calluit ; sed non plene duobus annis Romanæ Ecclesiæ præfuit. Imo nec uno integro ; nam infra iterum ait, Anno ab Incarnatione Domini 1119 indict. xii, Gelasius II papa, iv Kalend. Februarii, apud Cluniacum mortuus et sepultus est. Diem mortis habemus ex Chronico Beneventano auctoris coævi, scilicet iv Kal. Februarii : cumque in epitaphio mox dando dicatur bina duntaxat dies defuisse integro pontificatus ejus anno, consequens sit electum fuisse ultimo Januarii præcedentis anni. Denique quia Vita auctor, præsens vidensque, ordinatum dicit infra Kalendas Martias, quæ anno isto occupabant feriam v, intelligo eam cæremoniæ factam Dominica præcedenti, id est 24 Februarii, eademque S. Mathiæ apostolo sacra.

2. Ex Chronico Cluniacensi habemus, quod Gelasius papa Cluniaci sepultus sit, inter crucem et ostare quod post crucem magnæ basilicæ est. Ejus hoc epitaphium, veluti ex eodem Chronico acceptum, recitat Oldoinus noster hisce verbis : D. O. M. Gelasius II, pontifex maximus, Henrici IV imperatoris, clades plurimas Italiæ inferentis, et Mauritium Bracharensem pontificem esse contententis, furorem timeus, in Galliam cum meliori S. R. E. cardinalium parte ad Ludovicum VI fugiens, cum Plagoniam appulisset, valetudinarius ex pleuriti factus, properante illi obviam Ludovico, Cluniaci moritur ; et ibidem hoc in loco sepelitur, circa annum Christi 1119 et pontificatus sui primo : cui mox Guido, Viennensis antistes, Burgundiorum ducis filius, in pontificem Romanum, sub Callisti II nomine a sacro cardinalium cætu suffectus est.

3. Sed epitaphium hoc novæ prorsus compositionis, neque hoc sæculo antiquioris esse, nemo non videt. Fluris igitur faciendum, quod ibidem fortassis antiquitus legebatur, et etiamnum habetur sub nomine auctoris Petri Pictaviensis monachi, hoc tenore :

*Vir gravis et sapiens actu verboque Joannes :
Cum prius ex monacho pro multa strenuitate
Archilevita foret et cancellarius urbis ;
Præsule Paschali meritis ad sidera raptò,
Promeruit tandem sacram conscendere sedem,
Dignus post primum Gelasius esse secundus.
Sed quia rege fuit non præcipiente levatus,
Horrendum fremuit princeps ; et filia dulcis,
More suo, profugum suscepit Gallia patrem.
Si licuisset ei (pro certo credo) sub ipso
Virtus, et pietas, et honestas cresceret omnis,
Et pax Ecclesiæ toto floreret in orbe.
Jam rapuit mors atra virum, cum pontificatus
Vix ageret primum pastor venerabilis annum
Bina dies jam restabat, cum Cluniacensi*

*Dormit in proprio Romani juris asylo.
 Hic igitur positus, dilectos inter alumnos,
 Cum Patribus sanctis requiescit, et optat, ut orbis
 Conditor et iudex veniat quandoque potenter,
 Et cineres lapsos sub pristina membra reformet.
 Felix inde nimis semper, Cluniace, manebis,
 Quod Pater orbis apostolicus, summusque sacerdos
 Ecclesiæ matrisque tuæ specialis, apud te
 Transiit ad superos, in te requiescit humatus.
 Nec minus hinc etiam felicem credimus illum,
 Cui dedit ipse pius magno pro munere Christus
 Ut monachi monachum patrem quoque pignora chara
 Jugiter aspicerent, lacrymisque rigando sepulcrum
 Sacris in precibus specialem semper haberent.*

4. Miror porro, quomodo Martinus Polonus et Wernerus Rollevink *Gelasio* ascripserint *annos 11, dies 5*; Gotfridus Viterbiensis, *annum 1, dies 6*; Stella, *annum 1, menses 5*. Vitam illius accurate descripsit prælaudatus Pandulfus, Hugonis de Alatro, cardinalis presbyteri SS. apostolorum nepos, tunc apud pontificem vivens, et omnibus præsens: quam Baronius quidem pene integram *Annalibus* suis inseruit, sed (prout *Annalium ratio* exigebat) sæpius interrumpere debuit: quare opere pretium censui eam continua serie hic integram dare ex nostro ms.

INCIPIT VITA.

1. Gelasius, qui et Joannes, natione Cajetanus, A inavazore in gestis papæ Paschalis est aliquatenus sedit anno uno. Hic a nobilibus juxta sæculi dignitatem parentibus feliciter educatus, litterarum studiis pura mentis intentione est traditus: in quo parvo satis in tempore quæque sunt puerorum addiscens, ultra coævos suos omnia memoriæ commendavit. Hinc a sanctæ recordationis D. Oderisio abbate petitus ad serviendum inibi, tanquam in monasteriorum omnium capite ac principio, est assignatus devote, et devotius a jam dicto abbate susceptus, ac cum non paucis aliis regulariter conversatus. Ubi viris ad omnia peritissimis, quorum in monasterio non parva copia inerat, ad liberales artes addiscendas adjunctus, et ipsas, præ omnibus fere aliis diversarum regionum præclaræ indolis pueris, artes in brevi, et monasticum ordinem B plene addiscit; et per aliquantum tempus in monasterio Patris Benedicti sanctissimi irreprehensibiliter conversari curavit. Hoc tempore Romana Ecclesia non modicum consuetis tergiversationibus fatigata, fluctu plurimo laborabat. Siquidem Gilbertus quidam, olim Ravennatum dictus archiepiscopus, homo litteratus et nobilis, et qui Deo forsitan placuisset nisi hoc piaculum fieret, ab imperatore Teutonico Henrico Majore, contra papam Gregorium, in ipsa Petri cathedra et violenta est intrusione locatus, et non parvis temporibus tyrannice incubavit: qui præter innumera prava quæ gessit, quamdam suæ fæcis plantam adeò temerariam et sub vulpe quodammodo latentem reliquit, ut totus mundus hodie ejus poma mortifera mandere cogatur. C Destruat illam ergo Omnipotens: de quo attamen

2. In diebus illis, non (sicut credo) absque Spiritus consolatoris oraculo, Fr. Joannes Cajetanus, jam adolescens, monachus Casinensis, ab omni simul catholica Ecclesia et Urbano papa, qui præerat, in tantarum perturbationum auxilium ac consilium partemque sollicitudinis est evocatus; ut sic tandem aliquando in summæ plenitudinem potestatis, divina suffragante clementia, prout manifestabunt sequentia, levaretur. Gratia sit B. Petro, apostolo Jesu Christi, qui tam probum juvenem, in primis quidem filium, sibi que dignum postea adoptavit vicarium. Ecce dominus Urbanus, primum Ostiensis episcopus, postea papa Romanus (qui, veluti jam dictum est, Joannem Cajetanum accivit) irruento persecutione Alemannica in tantum miseriarum per Gibertum est astrictus, quod, prætermisissis aliis, a quodam famosissimo viro atque illustri Petro Leonis in insula Lycaonia, inter duos egregii Tiberis pontes, vix ab inimicorum insidiis sustentatus, matronarum Romanarum et aliquando muliercularum pauperum elemosynis regebatur. Tunc papa litteratissimus et facundus Fr. Joannem, virum utique sapientem ac providum sentiens, ordinavit, admovit (curiæ), suumque cancellarium ex intima deliberatione instituit, ut per eloquentiam sibi a Domino traditam, antiqui lepóris et eloquentiæ stylum. in sede apostolica jam pene omnem deperditum, sancto dictante Spiritu, Joannes Dei gratia reformaret, ac Leoninum cursum lucida velocitate reduceret.

3. Decedente itaque papa de hac vita, successit

illi Paschalis. Cui cancellarius ipse individua semper in infinitis adversitatibus charitate cohæsit, ejusque senectutis baculus in omnibus et per omnia perduravit. A quo sane pontifice, inter alia sancta quæ fecit, Gregorium de Ciccano, Aldonem de Ferentino, Petrum Pisanum, Chrysogonum et Hugonem Pisanos, Hugonem de Alatro, Crescentium atque domnum Saxonem de Anagnia, Gregorium Cajetanum, scriptores suos omnes ac capellanos, presbyteros, diaconos et cardinales cum non paucis aliis in his et ordinibus minimis, fecit certis temporibus promoveri. Romanos omnes clericos, majores atque minores, abbates et abbatissas, sanctimoniales et monachos, omnesque insimul pauperes et dulcibus refovebat sermonibus, et necessaria corporis ipsis et multis aliis de his quæ honeste acquirere poterat, ministrare studebat. Quarta vero in captivitate Teutonica, ab impio compatre suo Henrico tyranno pertulerit; qualiter eidem pater viduarum et orphanorum, nervo constrictus, in faciem ipsam restiterit, ex benefactis aliis quilibet studiosus advertat; cumque Petrum alterum contra novum Simonem nominet. Diaconiam Romæ, quam S. Mariam in Cœsmedim vulgariter nuncupant, sibi cardinali diacono a D. Paschali commissam (quomodo) in auro vel argento, in libris seu paramentis, in domibus innumeris, in fundis atque casalibus, in religione præcipue, in quantum Roma patitur, super omnes alias inaltaverit, requirenti sagaciter luce clarius enitescet. Casinensi cœnobio, tum ob B. P. Benedicti ecclesiam et meritam reverentiam, tum quia in ipso monasticæ religionis habitum sumpserat, conversionis suæ primordia reducens ad animum, sanctamque vitam Patrum inibi Domino servientium sedula mentis cogitatione pertractans, non tantum in his quæ ad Deum pertinent irremissius gubernare, verum etiam extra, contra repugnantes insidias malignantium, turrim inexpugnabilem semetipsum exponere omni conamine et omni nisu curabat.

4. Interim autem Paschali papa defuncto, venerabilis P. D. Petrus Portuensis episcopus, qui primatum post papam per longa jam diutius tempora detinuerat; cumque eo omnes presbyteri ac diaconi et cardinales de eligendo pontifice et in communi communiter et singulariter singuli pertractare cœperunt de D. cancellario, in monasterio Casinensi commanenti. De his sic gestis modis omnibus inscio nuntius comparuit, qui cancellarium ipsum, juxta quod acceperat in mandatis, ad cardinales Romam cum omni faceret celeritate redire. Quid mora? Tristis Fr. Joannes, mortemque tanti Patris voce porrectiori rememoratus, prout erat obedientiæ filius, paruit, mulam ascendit, maturatoque itinere Urbem intravit, fratres ac filios commonuit, adjuravit. In crastinum vero, secundum quod condixerant (convenerunt) Honorabilis Pater C. Portuensis, Centius Sabinensis, Vitalis Albanensis, Lambertus Ostiensis episcopi Diviso [*Bar. Dor. l. 1. c. 12*] S. Mar-

A tini, Bonifacius S. Marci, Desiderius S. Praxedis, Petrus Pisanus S. Susanæ, Joannes de Crema [*Bar. de Cervia*] S. Chrysogoni, Saxo de Anagnia S. Stephani in Cœlio monte, Amicus S. Crucis, Sigizo S. Sixti, Amicus SS. Nerei et Achillei, Joannes S. Cæciliæ, Deusdedit S. Laurentii in Damaso, Anastasius S. Clementis, Ranerius SS. Marcellini et Petri, Benedictus S. Petri ad vincula, Chunradus S. Pudentianæ, N. SS. Joannis et Pauli, Theobaldus S. Anastasiæ, Guirardus [*B. Gerardus*] S. Priscæ, Guido S. Balbinæ, Gregorius S. Laurentii in Lucina, et sex alii presbyteri cardinales (nam Hugo de Alatro, presbyter cardinalis vigesimus octavus [*imo septimus nisi excidit aliquis*], arcem Circeam pro papa Paschali tenuerat, qui paulo post rediit), item Gregorius S. Eustachii, qui et abbas S. Andreae, Oderisius Sangretanus [*Ciac., de Sangro B., Sacristanus*] S. Agathæ, qui postea abbas Casinensis est effectus, Roscemannus S. Georgii, Henricus S. Theodori, qui et Mazariensis decanus, Aldus SS. Georgii et Bacchi. Petrus Leonis SS. Cosmæ et Damiani, comes S. Mariæ in Aquiro, Chrysogonus S. Nicolai in carcere Tulliano, Stephanus S. Lucie de silice, Gregorius S. Angeli et octo alii diaconi cardinales; Nicolaus primicerius cum schola cantorum, subdiaconi palatii omnes, archiepiscopi complures, sed et alii minoris ordinis clerici multi, Romani de senatoribus ac consulibus aliqui, præter familiam nostram.

5. Hi omnes, vitantes scandalum quod in hujusmodi electionibus pro peccatis nostris accidere (etsi secus, sicut postea probavit eventus, ac sint omnes rati, provenerit), credentes locum tutissimum, veluti qui curiæ (vix) cedit, in monasterio quodam quod Palladium dicitur, infra domos Leonis et Centii Frajapane pariter convenerunt, ut juxta scita canonum de electione tractarent. In quo loco videlicet, post disceptationem diutinam ac voluntates diversas, nunc hæc nunc illa petentes, tandem aliquando communicato consilio, illo etiam mediante qui fecit utraque unum, pari voto ac desiderio in hæc unum unanimiter concordarunt, uti D. Joannem cancellarium in papam eligerent et haberent. Nec mora, captus ab omnibus, laudatur ab omnibus, approbatur nec non et ab episcopis: quorum prorsus nulla est alia in electione Romani pontificis potestas, nisi approbati vel contra, et ad communem omnium, cardinalium primum (deinde) et aliorum petitionem electo manus solummodo imponendi. Sic invitus ac renitens D. Joannes Cajetanus hodie est in papam, ut Gelasius, Spiritus sancti gratia mediante, electus, et ab omnibus communiter in summa sede locatus, cunctis Dei magnalia collaudantibus.

6. Hoc audiens, inimicus pacis atque perturbator, præfatus Centius Frajapane, more draconis immanissimi sibilans, et ab imis pectoribus trahens longa suspiria, accinctus tetro gladio sine mora cucurrit, valvas ac fores confregit, ecclesiam furibund-

dus introiit : inde custode remoto papam per gu-
 lam accepit, distraxit, pugnis calcibusque percussit,
 et tanquam brutum animal intra limen ecclesiæ
 acriter calcaribus cruentavit ; et latro tantum do-
 minum per capillos et brachia, Jesu bono interim
 dormiente, detraxit, ad domum usque deduxit, in-
 ibi cateuavit et clausit. Tunc præfati episcopi, car-
 dinales omnes ac clerici, et multi de populo qui
 convenerant, ab apparitoribus Centii modo simili
 vinciuntur, de caballis ac multis capite verso præci-
 pitantur, exspoliantur, et inauditis undique mise-
 riis affliguntur, donec aliqui semivivi ad domum
 tandem propriam remearunt. Malo suo venit, qui
 fugere non potuit. Facta autem hac voce convenit
 multitudo Romana, Petrus præfectus urbis, Petrus
 Leonis cum suis, Stephanus Northmannus cum
 suis, Stephanus de Petro cum suis, Stephanus de
 Theobaldo cum suis, Stephanus de Berizone cum
 suis, Stephanus Quatralo cum suis, Bucca Pecorini
 [alias Bucca porcina] cum suis, Bonesci cum suis,
 Berizasi cum suis ; regiones 22 Romanæ civitatis,
 Transtiberani et Insulani, arma arripiunt, cum in-
 genti strepitu Capitolium scandunt, nuntios ad Fra-
 japanes iterato remandant. Papam captum repetunt.
 Nil moræ : territi Frajapanes, præsertim dominus
 Leo, impictate subdola pius, papam illico reddidit,
 pedes ejus amplexans clamat irremissus : Domine,
 miserere ; et sic peccatis nimis exigentibus, ut ite-
 rum ecclesiam elatis cornibus ventilaret, evasit.

7. Tunc sanctus papa levatur, niveum ascendit
 equum, coronatur, et tota civitas coronatur ; per
 viam sacram gradiens Lateranum ascendit, bannis
 insignibusque aliis cum præcedentibus pariter et se-
 quentibus, juxta Romanum ritum moremque. Sedit
 itaque papa, sicut videbatur, in pace ; frequentabant
 cum comites et barones : et qui pro responsis aliqui-
 bus veniebant, recipiebantur benigne ; et, donec
 finito negotio pro quo cuncti convenerant accepta
 benedictione redirent, tanquam a patre filii benigne
 per omnia tractabantur : itaque curia tota in pace
 habebat omnia quæ per Dei gratiam possidebat. Re-
 diere omnes illinc atque istinc extra Urbem moran-
 tes, rediit inter alios Hugo Magnus ac nimium hono-
 rabilis a Circæa arce, quam ei, ob rabiem Teutoni-
 cam iterum præcavendam, ad omnia providus quon-
 dam Paschalis papa homini nobili et illustri noviter
 commendaverat, quanquam papa novus (quod uti-
 nam non fecisset ! nam paulo post ultra modum pœ-
 nituit) reddi Terracinensibus per nuntios apicesque
 mandavit.

8. Omnibus igitur undique congregatis, confere-
 batur ab omnibus, quando certis temporibus papa et
 promoveri pariter et consecrari deberet : equidem
 diaconus, non presbyter erat. Sed antiquus hostis,
 ceu fecit olim in cœlo, pacem tantam in longum
 nulla durare penitus ratione permisit. Nam, dum
 hæc agerentur, quidam intempestæ noctis silentio ad
 dictum D. Hugonem cardinalem directus est (ab uno
 videlicet, cui exinde non parva copia inerat, amico-

rum) cui et Henricum, dictum imperatorem Roma-
 num, armatum contra papam in S. Petri porticum
 diceret adventasse. Quid morer ? nec opus est. Papa
 per cardinalem præscivit ; et (sicut, jam pene senio
 et infirmitate confectus, fugere tam repente non po-
 terat) manibus adducitur famulorum ; et sic caballo
 subvectus, ad domnum Bulgamini nocte ipsa confu-
 giens latuit.

9. Fugimus et omnes cum eo. Mane autem facto
 turbati omnes atque stupefacti (quia nec tute rema-
 nere in Urbe, neque per terram, via undique spinis
 septa, fugere poteramus), fuit nempe consilium ut
 fugam caperemus per mare, quod et factum est :
 siquidem flumen Tiberim inaturato intravimus, et
 per galcas duas ad portum usque descendimus. Cœ-
 lum et terra et mare ubique, et pene omnia quæ in
 eis sunt adversum nos conjurarunt : nam cœlum
 gravem pluviam, grandines et tonitrua, coruscationes
 ac fulgura frequentabat ; mare ac Tiberis tam
 duris tempestatibus Petri vicario rebellabant, ut vix
 in portu vivi remanere possemus, nedum mare in-
 trare. Sæva insuper jam per ripam Alemaunorum
 barbaries teia contra nos misto toxico jaciebant ;
 minitabantur etiam nos intra aquas natantes pinnaci
 [an., picco] igne cremare, nisi papam et nos in eo-
 rum manibus redderemus : et, credo, capti essemus,
 si nox et ira fulminis illos non impedisset. Quid ad
 hæc, quid miserrimi facerent ? Ceperunt, imo cepit
 D. Hugo cardinalis et presbyter papam nostrum in
 collo, et ad castrum S. Pauli Ardeam de nocte sic
 portavit. Die vero altero in aurora rediere Teutonici,
 prædam de nobis facere gestientes. Juratum est eis
 tandem quia papa fugisset, et, Deo tibi gratias, re-
 cesserunt a nobis.

10. Interim retentavimus si mare adhuc valere-
 mus intrare ; papam de nocte reduximus, cum eo non
 sine periculo marinos fluctus attigimus, et die tertio
 ripæ Terracinensi vivi vix applicuimus, et in quarto
 portum Cajetanum intravimus, ubi ab illis homini-
 bus nimis honorifice et suscepti fuimus et benigne
 tractati. Discurrit fama per terram et per vicinas
 illas. Convenerunt archiepiscopi, Sennes Capuanus,
 Landulfus Beneventanus, Alfanus Salernitanus,
 Maximus Neapolitanus, Risc Barisanus, Hubaldus
 Tranensis, Bajalardus Brundisinus, et quamplures
 alii de Apulia et Calabria, cum Guillermo Trojano
 et diversarum regionum episcopis, Gibaldus abbas
 Casinensis et Sigenulfus de Caveis cum abbatibus
 aliis. In præsentia quorum idem dominus papa, per
 manus Lamberti Ostiensis, Petri Portuensis, Vitalis
 Albanensis episcoporum, cooperantibus archiepisco-
 pis et episcopis multis, assistentibus aliis viris reli-
 giosis, et cum eis Guillermo duce Apuliæ, Roberto
 principe Capuano, Roberto de Aquila, aliisque ba-
 ronibus pluribus, qui tunc ei omnes fidelitatem fe-
 cerunt, existente clero ac populo infinito, sancto dic-
 tante Spiritu, et effectus est presbyter, et in papam
 Gelasium infra Kalendas Martii consecratus : ubi
 Petrum Rufum diaconum cardinalem, Baronem sub-

diaconum, et me Pandulfum ostiarium (qui hæc scripsi) in lectorem et exorcistam promovit, et plures alios in minoribus gradibus ordinavit: Lætum nomine, Verulanum episcopum a D. Paschale papa factam atque depositum suæ dignitati restituit; Chrysogonum diaconum, cancellarium fecit: ibique per totam Quadragesimam demorantes, festivitatem paschalem Capuæ solemniter celebravimus.

11. Nobis vero sic jam quomodolibet respirantibus, supervenere qui dicerent, quod Gajetæ per surrum primum senseramus, Henricum illum barbarum, quemdam Mauritium nomine Bracharensem episcopum, quasi novum simulacrum in loco papæ struxisse, et sic illum intrusum papam suum Gregorium nominasse. Ecce de recidivo vulnere recidimus in typum antiquum. Addidit nuntius inde, quod castrum prope turriculam, a fratribus S. Andrææ detentum, idem barbarus obsideret. Resumpsit papa vires; duci Guillermo ac principi Capuano Roberto aliisque baronibus dedit firmiter in mandatis, ut omnes contra barbarum arma cito pararent. Dixit, et factum est. Paratur papa ad reditum; redeunt barones cum eo. Inde ad S. Germanum, videlicet Casinense cœnobium, devenimus; ubi Guillelmum ducem per dies aliquot exspectavimus. Interim Laudo dominus de turricula, Oddo, Coctus ac Gisolphus fratres ejus cum eo acriter cum rege pugnabant; faciunt contra machinas, vimina, balistas et arcus. Ibi primum rete contra petraras ab astuto illo tyranno, ad turres operiendas, damnatum plurimorum et proficuum multis ingenium exquisitum et inventum est. Ibi, mirabile dictu! canis, fidele animal, Armico cuidam ipsorum dominorum castellulo [an Arnico... Castellano.], breves suspensas a collo, modo turriculam intrans, modo de eadem ad Runcum festinato regrediens, alternatim illis dominis, extrema multoties quæcunque sibi dictaverant, utens quodammodo ratione, fideliter quotidie reportabat.

12. Venit dux ad papam interea: tum cœperunt reditum maturare. Quod Henricus persentiens, infecto negotio ab castello remotus est, et via ipsa qua venerat, irato sibi domino, Alemanniam rediit, idolo quod plasmaverat in urbe relicto. Tunc papa vellet multum, quam reddi nimis inconsulto præcepit, Circæam arcem habere. Igitur dux et princeps cum baronibus redire; papa in propria, scilicet in Campaniam, veniente, sui eum non sine pretio receperunt: et ita pedetentim, magis peregrini quam domini Romam, sicut Deus novit, intravimus. Latuit dominus papa, melius quam hospitatus est in ecclesiola quadam, quæ S. Mariæ in secundo cereo dicitur, inter domos illustrium virorum Stephani Northmanni, Pandulfi fratris ejus et Petri Latronis Corsorum, ibique de imminentibus periculis, præsertim de intrusione Burdini, cum tota scilicet ecclesia diligentius conferebat. Cui quidam de cardinalibus, Desiderius S. Praxedis, prope etenim erat festivitas (quod utinam non cogitasset!) ad cantan-

dum in ipsamet ecclesia missam simpliciter eum quodam vespere invitavit, sed nimium simplicius a papa est concessum. Die autem crastina, etsi displicuerit multis, quia ecclesia esset in fortis Frajapanum, freti tamen Stephani Northmanni et Crescentii Gajetani, ejusdem papæ nepotis, antiquis strenuitatibus, itum est et cantatum.

13. Necdum adhuc celebratis officiis, ecce cum non parva manu militum et peditum et aliorum procacium impii Frajapanes apparent, irruunt, lapides et spicula mittunt, nostros affligunt, multi pauculos atterunt. Resistit miles Northmannus et Crescentius gloriosus cum eo; resistunt undique nostri. Jacula mandata remandant, ensis atteritur ense, lancea retus a retunditur;

*Hinc pedites, illinc miles cadit undique stratis;
Undique pugna gravis. Papam cupit iste tenere,
Iste tuetur eum, miles utrimque cadit.*

Turba ruunt, pedites saliant muros, capiuntur ex nostris aliqui non tamen eximii. O quantus luctus omnium! quanta præcipue lamenta matronarum! quæ papam solum, tanquam scurram per campos, sacris pro parte vestibus restitutum, quantum equus poterat, fugientem viderunt. Hunc crucifer sequitur: cecidit; muliercula quam tunc invenit abscondit, sonipedem crucemque recondit, et in sero reduxit.

14. Jam quota parte diei acriter est ab utrisque pugnatum! Cum Stephanus Northmannus, credens papam in tuta fugisse, taliiter Frajapanes alloquitur: « Quid, inquit, facitis? quo ruitis? papa, quem quaeritis, jam recessit, jam fuga elapsus est: nunquid et nos perdere cupitis? Et quidem Romani sumus, similes vobis, et si dici liceat, consanguinei vestri. Recedite, rogo, recedite, ut et fessi pariter recedamus. » Ad hanc itaque vocem nepos ejus Leo Frajapane gemebundus, audiens papam liberatum, cum insano fratre Centio aliisque recessit: redierunt et nostri, non omnes. Interim papa, utrobique petitus, demum intra campos S. Pauli ecclesiæ adjacentes, fessus, tristis et ejulans inventus est et reductus. Die illo prandium cum cœna sit unum; inter spem et metum animi cunctorum nutabant dolentes. Et quantum ad diem, per longa tempora memorabilem, consiliatum est; nox consilium dirimit.

15. Sane die altero quique secundum libitum hæc et illa audentes, papa post omnium sententias dixit: « Viri fratres et filii, sicut non longe malum est, ita non longo opus est nec novo sermone. Sequimini patres nostros, quoniam valde bonum est antiquos sequi parentes; sequamur nihilominus Evangelium; quandoquidem vivere in ista civitate non possumus, fugiamus in aliam; fugiamus Sodomam, fugiamus Ægyptum. Veniet, credite mihi, veniet aliquando tempus cum vel omnes pariter, vel quos Deus permiserit, flante Austro, redibimus, et tempora meliora redibunt. Ego coram Deo et Ecclesia

dico, si unquam possibile esset, malleum unum imperatorem quam tot : ubi unus nequam, saltem perderet nequiores, donec quoque de illo evidentem justitiam faceret imperatorum omnium Imperator. » Ad hoc omnes pariter una voce clamaverunt : « Fiat sic, fiat, (jungentes tertio) fiat. » Singula itaque singulis juxta modum omnium ac mensuram, omni tarditate seposita, Ecclesiæ ministeria personis assignata sunt et concessa. Venerabilis D. Petrus Portuensis episcopus loco papæ vicarius constitutus : cardinales aliqui ei sunt in auxilium sociati. Viro reverendissimo et sagaci, domino et avunculo meo, Hugoni cardinali apostolorum, Beneventanæ urbis custodia, prout postea videbimus, non sine Spiritus sancti oraculo est commendata. Nam paulo post deficiente papa, nisi ipse resisteret et mille modis sagaciter obviasset, Northmanni illam hodie et non papa tenerent. Nicolao seni cantorum schola conceditur ; Petro dicto præfecto, per quem domino nostro sanctæ memoriæ papæ Paschali plurima mala provenerunt, occasione ista (etenim aliter vix fecisset) præfectura Urbis nequam et indignissimo homini stabilitur. Princeps et clypeus omnium pariter eurialium, Stephanus Northmannus, collaudantibus omnibus protector ac vexillifer, in Dei Patris nomine nimis efficaciter ordinatur, et ad Urbis custodiam cum jam dictis aptatur.

16. Navibus interea pluribus aliis pro tempore præparatis, quia per terram non poterat, nobis Beneventum jungentibus, papa mare intravit, atque post dies aliquot Pisas prospere applicuit (die 2 Septemb.) juxta Chronicon Benevent.). Exierunt cum eo dominus Joannes Cremensis, Guido S. Balbinæ, et de diaconis cardinalibus dominus Petrus Leonis, Gregorius S. Angeli, Rosæmannus atque Chrysogonus. Sed et de Romanis nobilibus Petrus Latro et Joannes Bellus, frater Petri præfecti, et quidam minores alii clerici sive laici, præter ipsorum domesticos et custodes. Hi omnes cum papa simul honorifice satis atque solemniter ab innumera cleri ac populi multitudine Pisis recepti sunt et tractati. Ubi idem papa inter alia multa super verba Psalmistæ : « Dixi, pronuntiabo adversus me injustitias meas Domino, et tu remisisti impietatem cordis mei (Psal. xxxi, 5), » sermonem talem habuit, quæm certe vix faceret Origenes in carne. Ibidem igitur aliquandiu commorans, quæque sui officii libertate plenaria tractans, mare iterum introivit, et sic ducente Domino portum S. Ægidii sanus cum suis

A omnibus et incolumis attigit, ubi a venerabili abbate Hugone ac illius monasterii fratribus undecunque confluentibus cum maxima laude est et honore susceptus. Qualiter quoque inibi quam bene, quam largissime ab eis fuerit diutius pertractatus, satis manifestum est. Illic omnes episcopi atque monachi, nobiles atque ignobiles cujuscunque ordinis, pari modo conveniunt, quippe pro suo modulo deservire parati. Abbas Cluniacensis D. Pontius adveniens, cum munusculis aliis triginta equitaturas præparavit ; decem vero abbas S. Ægidii cum donariis aliis : cum quibus et cum aliis equitavit dominus papa per terram illam. In vicinis quoque illis, cooperantibus urbium vicinarum plurimis episcopis, ecclesiam S. Cæciliæ de Stagello, ecclesiam S. Silvestri de Fillavo, S. Stephani de Tornaco dedicavit, et terminos lapideos infixit, quos absque maledictione perpetua, nulli unquam ad damnum vel loci vel alicujus rei transgredi quandoque licebit.

B 17. Inde papa ingrediens absque mora, per Podium in Franciam properavit : et inter villas alas, ubi fuit vice B. Petri susceptus, Cluniacense adiit monasterium, in quo, juxta tanti loci potentiam et secundum quod apostolicum virum condecuit, receptus est, omnesque bene et optime intrarunt cum eo archiepiscopi et episcopi terræ, sed et reges et principes, tanquam si Petrum viserent, tam per se quam per nuntios cum non parvis muneribus sedule cum frequentabant. Qui omnes unanimiter a tanto Patre ac domino plenioribus brachiis charitatis amplexi, de lætis qui veniebant lætiores effecti, demum cœlestibus ferculis medullitis epulati, redibant. Tractabat vir sanctissimus qualiter et his quos secum duxerat, et quos in urbe reliquerat in omnibus et per omnia provideret. Et quidem multa jam ad libitum, Domino juvante, peregerat, cum jam quasi in portum fere se deductum congaudens, subita passione correptus, quam a costa Græci pleuresin appellari jusserunt, suis ac multis fratribus undique convocatis, facta confessione ac sumpto corpore cum sanguine Redemptoris, et juxta formam monasticam strato terræ corpusculo, sancta illa anima carne soluta est, hinc ad cœlum Petro duce conscendens. Corpus honorabiliter intra limen D Cluniacensis cœnobii requiescit in pace. Amen. Quem Romani, qui aderant et qui Romæ remanserant, clerus omnis ac populus et defleverunt tunc, et quasi patrem justitiæ, nolentes consolari, deflebant ; et cessavit episcopatus dies 15 (1).

(1) Scilicet usque ad creationem successoris : nam ejus ordinationem non prius facta est, quam Roma rediissent, qui electionem illic approbandam eo pertulerant.

Porro ex duabus hujus papæ epistolis apud Baronium, quarum altera pridie quam discederet ab Urbe, Pisas indeque in Galliam navigaturus, data legitur Romæ, per manum Chrysogoni S. R. E. diaconi cardinalis, Kalendis Septembris, indictione duodecima, anno Dominicæ Incarnationis 1119,

pontificatus autem domini Gelasii secundi papæ anno primo ; altera apud Sanctum Ægidium vulgus Novembris, iisdem indictione et anno, intelligitur stylo curiali tunc usitatum fuisse ut indictio ab ipsis Kalendis Septembris inchoaretur, et annos more Pisano novem mensibus præverteret Kalendas Januarii. Ast ejusdem epistolam, post antipapæ promotionem data Cajetæ ad episcopos Galliæ, mendose subscribitur decima septima Kalendas Februarii, quando adhuc vivebat decessor Paschalis ; ideo